

Sobirov Diyorbek Muxtorbek o'g'li

Andijon davlat chet tillari instituti

Roman-German va slavyan tillari fakulteti,

Filologiya va tillarni o'qitish (fransuz tili)

ta'lim yo'nalishi 1-bosqich iqtidorli talabasi

Ilmiy rahbar: I.O.Anarboyeva

Ma'lumki, xorijiy tillarni o'rganayotgan talabalar, til fonetikasi, morfologiyasi, sintaksisini, leksikologiyasi va semasiologiyasi kabi sohalarini puxta bilishi kerak. Ayniqsa bunda o'z ona tilisi bilan qiyoslab o'rgansa til qonuniyatlari mukammalroq o'zlashtiriladi.

Fransuz tilida artikl nafaqat ma'no ifodalashda, balki ma'no ajratishda va ma'no chegarasini aniqlashda ham katta ro'l o'ynaydi. Bu tilda artikl yordamchi so'z bo'lib, otni aniqlab keladi. Artikl otni sonini (birlik-singulier, ko'plik-pluriel), jinsini (feminin-ayol jinsiga mansub, masculin-erkak jinsiga mansub) bildiradi.

Artikl grammatik jihatdan ma'noga ega bo'lsa ham, mustaqil leksik ma'no anglatmaydi, so'z urg'usini olmaydi, ammo determinativlar bilan birga qo'llanilishi mumkin. Masalan: Une belle fille-une de belles filles.

Fransuz tilida artiklning ikki: aniq va noaniq turi mavjud. Aniq artikl yordamida aniqlik, noaniq artikl yordamida noaniqlik ifodalanadi.

Fransuz tilidagi artikllar ikki hususiyatga ega:

1) artikllarni o'ziga hos shakli mavjud. Masalan, qism bildiruchi (du) va uning bevosita ko'plik shakli (des); 2) artikllar turli otlar bilan keng qo'llanadi. Masalan, atoqli (La France) va mavhum ot (La jeunesse, L'amitie).

Shu bilan birga, artiklning morfologik statusi, uning til va nutq dihatomiyasidagi vazifasi, aniqlik va noaniqlik ma'nosining uslubiy muammolari mavjud. Shuningdek, bu umumiy muammolar bilan birga yana partitiv (qism bildiruvchi) deb ataluvchi du va des o'rnida qo'llanilishi xamda de predlogidan so'ng artiklning qo'llanmasligi holatlari kabi bir qancha muammolar ham mavjud. Bu muammolarni yechish tilshunoslar oldida turgan dolzarb masalalardan biridir.

M.Greviss artiklning stilistik o'rni va vazifasi haqida: "Artikl huddi yordamchi so'zdek otsiz yoki kontekstsiz mustaqil ma'noga ega emas", - degan.

Subtusiya, transformasiya, sintaktik konstruksiya, fransuz va rus tillarning morfologik qurilishini taqqoslashdagi tahlil shuni ko'rsdiki, artiklning hamma turi va birinchi navbatda va (aniq va noaniq) nomini olgan artikllar uslubiy planda quydagi vazifalarni bajaradi.

Birinchidan, barcha determinativ kabi, artikl uni matnga olib kirgan mustaqil so'z (ot)ga toby bo'ladi, lekin otning semantik, uslubiy roli determinativning shakliga qarab o'zgartiradi.

Ikkinchidan, artikl olib kirgan ot hohlangan aniq va mavhum tushunchani bildirishi, predmet, voqea va hodisalarni ko'rsatishi mumkin.

Uchinchidan, artikl otga qo'shimcha ma'no berib, uni umumlashtirishi, konkretlashtirishi yoki unga aniqlik kiritishi mumkin.

To'rtinchidan, artikl fikrga uslubiy tus beradi.

Beshinchidan, aniq, noaniq, partitiv artikllarning uslubiy-semantik vazifasi ularning barcha shakli uchraydigan matnda aniq va yaqqol namoyon bo'ladi.

Quyida artikllarning boshqa so'zlar bilan o'zaro munosabatini qiyoslaymiz:

1. Le lundi il va voir ses parents.-Dushanba kunlari u ota-onasini ko'rishga boradi.
2. Chaque lundi il a voir ses parents.-Har dushanba u ota-onasini ko'rishga boradi.
3. Ce lundi il va voir ses parents.-Bu dushanba u ota-onasini ko'rishga boradi.
4. Un Lundi il est alle voir ses parents.-Dushanbada u ota-onasini ko'rishga boradi.

Dushanba kunlari u ota-onasini ko'rishga boradi va har dushanba u ota-onasini ko'rishga boradi degan ko'rinishlardagi gaplarda le bilan chaque so'zi teng ma'noli. Bundan kelib chiqadiki, le va chaque konstruksiyali gaplar ham o'zaro sinonim tarzda qo'llanilishi mumkin.

Un noaniq artikl ham ma'lum ma'noda le aniq artikli bilan vazifadosh va ayrim jihatdan sinonim hamdir. Masalan: Un lundi il est alle chez ses parents.- Bir dushanba u ota-onasini ko'rishga bordi.

Harakat bo'lib o'tgan., bajarilgan, aniq. Bu o'rinda un o'zi noaniq artikl bo'lsa ham, o'zi bilan yondosh kelgan so'zni mavhum tushunchadan aniq holatga olib chiqayapti. Lekin, future simple - kelasi zamonda:

Un lundi il ira voir chez ses parents. – Bu dushanba u ota-onasini ko'rishga bormoqchi. Gapida ish-harakat tugallanmagan, voqelikka munosabat noaniq. Bu gapda noaniq artikl noaniqlik ma'nosida ifodalangan.

Bundan kelib chiqadiki, agar ish-harakat tugallangan bo'lsa, noaniq artikl ifodalansa ham, aniq ma'no beradi. Agar tugallanmagan bo'lsa, u mavhum, noaniq ma'noda keladi. Demak, artiklning ma'no ajratish imkoniyatiga zamon ham ta'sir qiladi.

Ex: Chaque jour, je lis le livre avec mon ami. (Har kuni men do'stim bilan kitob o'qiyman.) Honnetement, j'amie la pomme. (Haqiqatdan ham, men olmani yaxshi ko'raman.) En vrai que je deteste l'haricot. (Haqiqatdan, men loviyani yomon ko'raman.) Chaque année, les touristes visent notre pays. (Har yili mamlakatimizga turistlar tashrif buyirishadi.) Aniq artiklning qo'llanilish holatlari. 1.Dunyoda yagona bo'lgan narsalar oldidan ishlatiladi. Le soleil-quyosh. La lune-oy. Le ciel-osmon. La terre-yer

Demak, ko'rganimizdek, hozirgi kunda artiknig ma'no ajratish imkoniyatlari va chegarasi haqida tilshunoslar o'rtasida ilmiy bahs mavjud va bu mavzu fan oldidagi aniqlanishi talab etiladigan masalalardan biri hisoblanadi.

Ta'kidlash joiz-ki, har bir inson ilm olishi lozim. Fransuzlarda bir jumla bor. « Mieux vaut tard que jamais » ya'ni « Hechdan ko'ra kech yaxshi » Bu bilan fransuzlar ilm olishda hech qachon kech bo'lmasligini ta'kidlashadi. Shu sababli, biz hech qachon ilm olishdan to'xtamasligimiz kerak. Natijada, har bir inson hayotda o'z o'rnini topadi.

Fikrimizcha, har bir til o'rganuchi mavzularni yaxshi o'rganishi lozish. Shunda u yaxshi natijaga erishishi mumkin. Misol qilib aytganda, bugungi davrda xorijiy tillarni o'rganayotgan insonlar, tilni hamma jihatdan o'rganishi kerak. Ulardan biri bu artikllardir. Bu mavzu til qurilishida muhim rol o'ynaydi. Biz kabi talaba yoshlar, tilni barcha jabhalarini puxta egallashi darkor...

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. I.O.Anarboyeva. Turli tizimli tillarda so'z semantikasining o'ziga xos jihatlari. Andijon, 2023
2. Clemence Fata, Florence Gajdosova, Airelle Pasquet, Marion Perrard, Violette Petitmengin, Caroline Sperandio. Edito A2. Paris, 2022
3. https://journalofresearch.us/wp-content/uploads/2020/10/2020_9_10-AJR_5.pdf
4. <https://journalofresearch.us/2023-3-4-issue-of-the-journal/>
5. <https://journal.imras.org/index.php/sps/article/view/349>